Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto
9.9.2026

erityisasiantuntija Helinä Tiura-Virta

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 46/2026 vp

Lausunto oikeusministeriön vastineesta koskien hallituksen esitystä HE 46/2026 vp

Lakivaliokunta on pyytänyt kirjallisen asiantuntijalausunnon oikeusministeriön antamasta vastineesta koskien hallituksen esitystä HE 46/2026 vp tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain seuraamussäännösten muuttamiseksi. Sisäministeriö on tutustunut oikeusministeriön antamaan vastineeseen. Sisäministeriö kiinnittää aluksi huomiota eräisiin vastineessa käsiteltyihin seikkoihin. Lopuksi sisäministeriö lausuu näkemyksensä vastineessa esitetyistä pykälämuutoksista.

Oikeusministeriö toteaa vastineessaan, että oikeushenkilöydellä ei ole merkitystä sen kannalta, voiko olla rekisterinpitäjä. Sisäministeriö yhtyy tähän näkemykseen, koska viranomaiset eivät ole oikeushenkilöitä, vaan oikeushenkilö on julkisyhteisö, kuten valtio, hyvinvointialue ja kunta. Rekisterinpitäjän vastuu on puolestaan toimivaltaa, joka kohdistuu viranomaiselle. Oikeushenkilöydellä on kuitenkin merkitystä sen kannalta, mille taholle voidaan määrätä seuraamus. Seuraamus voidaan pääsääntöisesti määrätä oikeussubjektille, joka on luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (vaikka tästä pääsäännöstä on poikettu esimerkiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 1397/2016 tarkoittamalle hankintayksikölle määrättävän seuraamusmaksun osalta). Tällöin seuraamus tulisi valtion viranomaisen osalta kohdistua valtiolle, hyvinvointialueen viranomaisen osalta hyvinvointialueelle ja kunnallisen viranomaisen osalta kunnalle.

Oikeusministeriö korostaa vastineessaan epäsuhtaa viranomaisten ja yksityisten tahojen välillä. Sisäministeriö toteaa, että viranomaisen ja yksityisen rekisterinpitäjän asema ei ole oikeudellisesti verrattavissa toisiinsa, jolloin seuraamusjärjestelmääkään ei voida täysin yhtenäistää. Viranomaisen osalta seuraamuksen vaikutus kohdistuu viranomaisen lakisääteiseen toimintaan ja siten sen turvaamien muiden ihmisten perusoikeuksiin, koska toiminnan turvaavista määrärahoista jouduttaisiin osin luopumaan. Siirrettäessä varoja valtion viranomaiselta toiselle seuraamus kohdistuu valtioon. Sisäministeriö korostaa, että viranomaisen toiminta on hyvin pitkälle säännelty lailla. Lisäksi viranomaisen toimintaan kohdistuu sekä sisäistä että ulkoista laillisuusvalvontaa. Viranomaisessa noudatetaan lukuisia säännöksiä, joilla henkilötietoja ja salassa pidettäviä tietoja suojataan. Tietosuojasääntely on vain osa näistä suojainstrumenteista. Tämän sääntelyn vuoksi henkilötietojen käsittely on viranomaisessa lähtökohtaisesti pitkälle säännelty ja järjestetty siten, että oikeudettoman käsittelyn riski on pieni. Lisäksi tietosuojavastaavan nimittäminen on viranomaisessa aina pakollista, kun taas yksityisellä organisaatiolla se on pakollista vain tietyin edellytyksin. Yksityisiä tahoja eivät myöskään sido samanlaiset lakisääteiset vastuut ja velvoitteet, kuten esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) sääntely, vaan niiden toiminta on paljon vapaampaa, sopimusperustaista ja vähemmän kontrolloitua. Tällöin seuraamuksen pelote tuo tähän vähemmän säänneltyyn yksityisten tahojen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn lisäsuojaa. Siten viranomaista ja yksityistä toimijaa ei voida verrata toisiinsa, eikä seuraamussääntelyä voida tältä kannalta pitää epäsuhtaisena.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto
9.9.2026

Sisäministeriö korostaa lisäksi, että päätösvalta viranomaisten määrärahojen allokoinnista kuuluu eduskunnalle. Siksi olisi arveluttavaa, että toinen viranomainen – tietosuojavaltuutettu – saisi niin suuren vallan muihin viranomaisiin nähden, että se voisi tehdä viranomaisten määrärahoihin ja siten toimintaan merkittävällä tavalla vaikuttavia päätöksiä. Seuraamukseksi nimetty määrärahojen siirtely viranomaiselta toiselle ei edistä tietosuojaa eikä muitakaan perusoikeuksia, vaan aiheuttaa ylimääräisiä transaktiokustannuksia.

Sisäministeriö kannattaa sitä, että seuraamusmaksua ei voida jatkossakaan määrätä viranomaiselle. Sisäministeriö nostaa myös esiin, että vaarana henkilötietojen suojan painottumisessa esitetyn seuraamussääntelyn kautta viranomaistoiminnassa olisi se, että viranomaisen tehtävillä suojattavat muut perusoikeudet voisivat jäädä sen jalkoihin. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden (esim. PeVL 54/2014 vp). Jos henkilötietojen suojaa koskeviin toimenpiteisiin liittyisi huomattavasti merkittävämpi seuraamusuhka kuin muiden perusoikeuksien suojaamista koskeviin toimenpiteisiin, sitä alettaisiin viranomaisen toiminnassa helposti korostaa ex ante muiden perusoikeuksien kustannuksella. Jos seuraamus toteutuisi, viranomaisen toiminta voisi merkittävällä tavalla vaarantua, ja tällöinkin kysymys on henkilötietojen suojan painottumisesta ex post suhteessa niihin perusoikeuksiin, joita viranomainen tehtävillään suojaa. Esimerkkinä tilanteesta, jossa henkilötietojen suoja herkästi korostuu, on viranomaisten välinen tietojen luovuttaminen, jossa on yleensä kysymys henkilötiedoista. Viranomaisten välisen tietojenvaihdon edistäminen on yksi hallitusohjelman tavoitteista. Viranomaisten tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevan sääntelyn yleislain mukainen perusta on julkisuuslain sääntelyssä. Kuitenkin näissä tilanteissa on yleensä kysymys myös henkilötietojen käsittelystä. Rajanveto ei ole yksinkertainen. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että viranomaisten lakisääteistä tietojenvaihtoa ei vaarannettaisi seuraamusmaksun pelossa.

Sisäministeriö kannattaa ja pitää perusteltuna oikeusministeriön ehdotusta, jonka mukaan rikoslain 40 luvun 9 ja 10 §:iä sovellettaisiin luvun 12 §:n 2 momentin estämättä myös julkisyhteisön työntekijään.

Oikeusministeriö ehdottaa vastineessaan lisäksi sääntelyä, jonka mukaan viranomaisen tai julkisyhteisön palveluksessa olevaan henkilöön sovellettaisiin, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään, hänen rikkoessaan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän vastuulle kuuluvia velvoitteita. Sisäministeriö katsoo, että esitetty säännös olisi ongelmallinen, koska yksittäiset virkamiehet ja työntekijät eivät ole rekisterinpitäjiä eivätkä henkilötietojen käsittelijöitä. Sisäministeriö pitää nykyistä rikosoikeudellista virkavastuusääntelyä riittävänä ja tehokkaana, koska se koskee kaikkia virkavelvollisuuksia.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi